

ליקוטים וסיפורים נפלאים - תזריע

"אשה כי תזריע" (יב, ב)

רוב רובה של פרשת תזריע הם ענייני נגיעים ומצורעים ופרשת שמיני רוב רובה ענייני מאכלות אסורות, וכידוע רוב האנשים לא נכשלים במאכלות אסורות משום שאדם לא מוכן לבלוע תולעת, אבל מוכן לבלוע את חברו על ידי דבור הלשון הרע עליו. לכן הוסמכה פרשת מאכלים הטמאים לענייני המצורע ולמדך שכשם שאתה נזהר ממאכלות טמאים תזהר גם בזה. (ר' ישראל מסלנט זצ"ל)

על זה המליצו את הפסוק בתהילים "ואנכי תולעת ולא איש" אמר דוד המלך ע"ה תחשבו שאני תולעת ואז לא תבלעוני חי. מסופר על היהודי הקדוש מפשיסחא שציוה פעם לרבי בונם מפשיסחא (שאחר כך מילא את מקומו) שיצא לדרך. לאן יסע? לשם מה יסע? הרב לא ביאר והתלמיד לא הקשה. כמצות רבו, לקח אתו חסידים אחדים, הזמינו את העגלון ונסעו לדרך. הנסיעה נמשכה, ורבי בונם אינו מפקפק, אינו מטיל ספק בנסיעה ללא כיוון ללא מטרה ידועה.

חלפו שעות והרעב מציק לכל. הנה הם מגיעים לכפר אחד, פונה העגלון לשביל הכפר ומכוון את הסוסים לעבר האכסניה, יורדים הם מן העגלה ונכנסים לחדר האוכל הגדול, רבי בונם מקבל לעצמו חדר סמוך, והחסידים מתכוננים להזמין סעודה. הם פונים לבעל הבית ושואלים אם יוכלו לקבל סעודה של מאכלי חלב. מצטער מאד משיב בעל הפונדק במטבחי אינני מכין כלל וכלל מאכלי חלב אלא סעודות בשר בלבד.

לא ששו החסידים לאכול בשר בכפר שאינם מכירי היטב את בעלי המקום, ועל כן החלו חוקרים ודורשים: מי הוא השוחט, איך היתה הבהמה אחר הבדיקה, האם כשרה וחלקה בלי פגם בריאה, איך מלחו את הבשר, ועוד כהנה וכהנה...

לפתע שומעים הם קול הדובר אליהם: "חסידים חסידים", מביטים החסידים סביבם ואינם רואים איש, מביטים ומחפשים והנה מגלים הם יהודי לבוש קרעים, היושב מאחורי התנור, ואותו יהודי פונה אליהם ומוכיח: "חסידים, חסידים, על מה שאתם נותנים לתוך הפה חוקרים ודורשים אתם: מי הוא השוחט, והבשר איך הוכשר, אבל מה שאתם מוציאים מהפה, כלומר הדיבורים היוצאים מהפה עליהם אין לכם שום שאלה כלל". (לבוש יוסף)

"אשה כי תזריע וילדה זכר" (יב, ב)

במדרש אם זכה אדם אומרים לו אתה קדמת לכל מעשה בראשית, ואם לאו אומרים לו יתוש קדמך, שלשול קדמך.

שני מיני בעלי עגלות יש, האחד על מנת שירוויח פרנסתו נותן בדעתו ושכלו לקנות לו סוס ורכב שישא עליה אנשים ומשאות, ומזה תהיה פרנסתו ופרנסת אנשי ביתו, אולם יש סוג נוסף של בעל עגלה שהוא בהיפך, דהיינו השי"ת רוצה להזמין פרנסת הסוס, נותן בלב האיש לקנות את הסוס ההוא ועל ידי זה הסוס מתפרנס, נמצא אף שלמראה עיניים

שני בעלי עגלות הם שווים, מכל מקום הפרש גדול יש ביניהם, כי בעל העגלה הראשון חשוב הוא בשמים והסוס עובד תמיד למענו וטפל לו, והשני הוא להיפוך, שהוא עובד תמיד למען הסוס וכמה גרוע אדם זה שמבלה כל ימיו למען הסוס.

זהו פירוש המדרש אם זכה אדם וכו' אתה קדמת היינו כל הכוונה היא עליך, איך תוכל להתפרנס על ידיהם ואם לא, יתוש קדמך היינו כל הכוונה היא פרנסתם ומתגלגלים על ידי אדם הגרוע וטופלים אותו עליהם למען יוכלו להתפרנס על ידו. (הרה"ק ר' יצחק מוורקא זי"ע)

"וביום השמיני ימול בשר ערלתו" (יב, ג)

סיפר הגאון החסיד רבי אלחנן הלפרין זצ"ל: שמעתי מאחד מנכדי ה'חתם סופר', שפעם היה גר צדק אשר לא הצליחו לעצור את דם ברית מילתו, והיה בסכנה גדולה, ומזה היתה יכולה להגרם רעה לכל יהודי המחוז, כאשר הנכרים יעלילו על היהודים עלילות, שכן גם עצם הגיור היתה נגד חוקיהם.

באו להוועץ ברבינו, ובליית ברירה, יעץ רבינו לגר ולמוהל שיקחו ספינה לשוט בנהר, ויטביעו את עצמם, בכדי להציל את הכלל. שניהם קיבלו על עצמם את הפסק לעשות כן. אך בטרם עשו זאת, נתגלה להם זקן אחד ודחק בהם לגלות לו את כוונתם, עד שהוכרחו לגלות לו. נתן להם הזקן תרופה להעמיד הדם, והגר נתרפא.

כשסיפרו זאת לרבינו, אמר, שבשכר מסירות הנפש זכו שאליהו הנביא מלאך הברית התגלה עליהם, ונתן להם את התרופה הזאת. (ספרא דמלכא - מאת מהרש"צ גנץ שליט"א)

"וביום השמיני ימול בשר ערלתו" (יב, ג)

בברכת המזון בסעודת ברית אומרים הרחמן הוא יברך את אבי הילד ואמו... ומסיימים ומיום השמיני והלאה ירצה דמו, ופלא הוא שמתחילים בברכה להוריו ומסיימים בנימול.

ויש לפרש דהנה כל מצוה צריך לקיים במחשבה ובמעשה אך מצות מילה אי אפשר לקיים במחשבה כיון שהרך הנימול הוא בן ח' ימים ואין לו מחשבות, אמנם כשיגדל וישא אשה וילד לו בן וילך למול אותו, בזה ישלים את חלק המחשבה שלא היה לו בקטנותו כשמלו אותו.

זהו מה שמברכים 'מיום השמיני והלאה ירצה' - דמו של האב כי עכשיו נשלם חלק המחשבה שהיה לבן על אביו. (מהר"י מבעלזא זצ"ל)

"וביום השמיני ימול בשר ערלתו" (יב, ג)

מסופר על רבי אייזל חריף שהוזמן לשמש בסנדקאות בברית מילה, וכשהגיע "לויקרא שמו בישראל" עמד האב נבוך ומבולבל ושכח מהו השם שרצה לקרוא את בנו. נענה רבי אייזל ואמר בנעימת זירוז קראוהו בשם 'אברהם' וכן היה.

לעי"נ

הרה"צ פנחס בן ר' בנימין בינוש
רוזנבוים זצוק"ל - כ"ו בניסן

ליקוטים וסיפורים נפלאים - תזריע

"וביום השמיני ימול בשר ערלתו" (יב, ג)

בברית נוהגים לומר 'כשם שנכנס לברית כן יכנס וכו' יש להסביר מדוע דווקא במצות מילה אומרים כן ולא בשאר מצוות, ויש לומר כי מי שנמול הרי הוא מהול לכל ימי חייו ולא יכול להיפרד ממצוה זו לכן מברכים אותו שכך לא יפרד מכל המצוות כמו שלא יכול להיפרד ממצות מילה.

והחתם סופר ז"ע פירש כשם שנכנס לברית בלי שום פניות ומחשבות גאוה ומחשבות רעות כי הרי עדיין תינוק הוא, כן יכנס לשאר המצוות בלי פניות ומחשבות שאינן ראויות.

"וביום השמיני ימול בשר ערלתו" (יב, ג)

כאשר כיבדו את רבינו החת"ס בנשיאות ארץ ישראל, שלחו לו משם במתנה, חתיכה מן העץ המיוחס שתחתיו נשענו המלאכים אצל אברהם אבינו, והוא נתנו לאומן, יחד עם האיזמל שמל בו רבו הקדוש רבי נתן אדלער, כדי שיעשה מעץ זה בית יד לאיזמל זה שהיה משובץ מכסף טהור. על איזמל זה היה חקוק: "והנה שלושה מלאכים ניצבים עליו". פעם אמר רבינו, כי מאז החל להשתמש באיזמל זה, לא אירע לו שום תקלה בהימולו את בני ישראל.

(ספרא דמלאכת מאת מהרש"צ גנץ שליט"א)

"וביום השמיני ימול בשר ערלתו" (יב, ג)

"וביום השמיני ימול" אין כתיב שם שיוציא הוצאות על המילה, בא וראה כמה ישראל מחבבין את המצות שהם מוציאים הוצאות כדי לשמור את המצות ולשמור בהם, אמר הקב"ה: אתם משמרים את המצות ותשמחו בהן, אני מוסיף לכם שמחה, שנאמר (ישעיה כט, יט) "ויספו ענוים בד' שמחה".

(מדרש תנחומא ורשא פרשת תזריע סימן ה)

כשהיו תושביה של ברדיטשוב באים להזמין את הצדיק רבי לוי יצחק, לברית מילה, לבר מצוה, או לכל שמחה אחרת, נוהג היה רבי לוי יצחק להתנות את הגעתו לבוא, בתנאי אחד, שתיערך סעודת מצוה כראוי.

תשובתו זו של רבי לוי יצחק הייתה מקובלת על כולם, אולם תמוהה הייתה בעיניהם, מה לצדיק ולסעודה הגונה.

אחד מתושבי העיר שסקרנותו לא פסקה, שאל את הרבי לפשר התנאי שעשה, השיב לו הרבי: מאבקים קשים יש לי נגד השטן אשר בכל עת מחפש דרכים לקטרג על ישראל. ולעומת השטן המקטרג טוען אני כלפיו, כי כשאדם מישראל מקיים מצוה כלשהי, הוא עושה אותה בשמחה וברצון, ואילו כאשר נכשל יהודי בעבירה, גורם לו הדבר לעצב עמוק עד כי לבו נישבר בקרבו. לשמע דברי, מבקש השטן: שאוכיח לו את צדקתם. ולי, אומנם יש הוכחה, הנה, מעולם לא ראינו יהודי ויהא זה הגרוע שבגרועים שיערוך סעודה לרגל עבירה שעבר, לעומת זאת כאשר מזדמנת ליהודי מצוה, ברית מילה בר מצוה, סיום מסכת, או כשמגינים חגים ושבטות, או אז שש ושמח היהודי לערוך סעודות לרגל המצוות הללו.

פנה רבי לוי יצחק אל היהודי הניצב מולו, אמור אתה: כלום אין זו הוכחה ניצחת כנגד דברי הקטרוג של השטן, ואכן השטן יודע

לאחר מכן נזכר האב ואמר שאכן זה השם שרצה לקרוא לו. כיון ששמעו זאת המסובים החלו להתפעל ולומר אין זה כי אם רוח הקודש של הרבי שידע את השם. כשהגיעו הדברים לאזני רבי אייזיל חי"ך ואמר: "לא רוח הקודש ולא מופת" אלא כשראיתי את אבי הבן עומד כמו תרח, אמרתי שמתאים שיקרא לבנו בשם אברהם. (עת לשמוח עמ' לט)

"וביום השמיני ימול בשר ערלתו" (יב, ג)

מנהג ישראל לברך את אבי הרך הנמול: "כשם שנכנס לברית - כן יכנס לתורה, ולחופה ולמעשים טובים". מה פשר ברכה זו: 'כשם' - 'כן'? בספר "אוצר מרגליות" בשם "תוכחת חיים" מסביר את הברכה "כשם שנכנס לברית כן יכנס לתורה לחופה ולמעשים טובים" כי כשמכניס אדם את בנו לברית, מהדר הוא בדרך כלל לקחת מוהל מומחה, וגם מפזר ממון רב להכנת הסעודה ביד רחבה. אבל, כאשר גדל הנער והאב צריך לחנכו וללמדו תורה, אז מקמץ במשכורתו של המלמד, ואינו מתעניין עד כמה הוא באמת מומחה. וכאשר יתבגר הנער, והאב חייב להשיאו אשה, נותן האב עיניו בממון הכלה המשודכת, וכל המרבה לספר (לספור) הרי זה משובח... לכן מברכים: "כשם שנכנס לברית" - כמו שבברית חיפש האב את הטוב ביותר, "כן יכנס לתורה ולחופה" - כך בתורה ובחופה יחפש את הטוב ביותר, בלי להתחשב בהוצאות הכספיות הכרוכות בכך.

רעיון נוסף בביאור ברכה זו, אמר המוהל ר' אברהם גולד, ששמע מרבי חיים קנייבסקי שליט"א בעת שנסעו יחד לברית: למדנו בגמרא (שבת לב ע"ב): "בעוון נדרים בנים מתים כשהן קטנים, שנאמר: 'אל תתן את פיך לחטיא את בשרך ואל תאמר לפני המלאך כי שגגה היא למה יקצף האלקים על קולך וחבל את מעשה ידיך'. איזה הן מעשה ידיו של אדם - הוי אומר: בניו ובנותיו של אדם". הרי לנו כי בניו של האדם נקראים "מעשה ידי". לכן בעת הכנסת התינוק לברית, מברכים את האב שיזכה מילד זה לנחת. כיצד? על ידי שיכנס לתורה, לחופה, ושיזכה בעזרת ה', לראות ממנו גם "מעשים טובים" - הינו נכדים טובים.

"וביום השמיני ימול בשר ערלתו" (יב, ג)

בגמרא (כתובות ח.) מבואר, שבסעודת ברית מילה, למרות השמחה שבקיום מצות המילה, אין לברך "שהשמחה במעונו" משום צער התינוק.

וקשה, הרי אדם שאביו נפטר והוריש לו ממון, ההלכה היא שמברך שתי ברכות: "דיין האמת" על פטירת האב ו"הטוב והמטיב" על הממון שזכה בו, ואם כן גם בברית מילה, למרות צערו של התינוק יש לברך גם ברכת "שהשמחה במעונו"?

ותירץ בספר "אוצר מרגליות" שהחילוק הוא פשוט: כאשר האב מת ובנו גם מצטער וגם שמח - באפשרותו לברך את שתי הברכות. אבל כאן, בברית מילה, האב שמח והתינוק מצטער, ובמצב כזה אי אפשר לברך ברכה המבטאת שמחה.

(ומתוק האור)

ליקוטים וסיפורים נפלאים - תזריע

אמר חזקיה, אין תפילתו של אדם נשמעת אלא אם כן משים ליבו כבשר (כבשר שהוא רך ולא כאבן שהוא קשה, רש"י), שנאמר 'בוא כל בשר להשתחוות'. אמר רבי זירא, בשר כתיב ביה 'ונרפא', אדם לא כתיב ביה 'ונרפא' (סוטה ה').

הרב יעקב שכטר שליט"א, סיפר למגיד המישרים רבי שלמה לוונשטיין שליט"א, כי פעם הזמינו אותו לשיבה מסויימת לדבר בפני הבחורים. בין הדברים סיפר להם כי בקהילת אופקים, בתקופת הגה"צ רבי שמשון דוד פינקוס זצ"ל כמרא דאתרא, התגורר שם אברך חשוך ילדים. השנים חלפו, צערו ויגונו של אותו אברך ורעייתו היו עצומים, הם ניסו לעשות כל סגולה שנאמרה להם - אך מאומה לא הועיל.

באחד הימים קרא לו הרב פינקוס ואמר: "יודע אתה, ישנה סגולה אחת שעדיין לא עשינו, אולם כעת אין לי זמן, תבוא אלי בבקשה בשעה שתים-עשרה בלילה..."

בשתים-עשרה נקש האברך בדלת ביתו של הרב פינקוס, הרב הוביל אותו אל הרכב, וכששניהם התיישבו החל בנסיעה. "מה הסגולה?" - ניסה האברך להבין, "חכה" - השיב הרב.

הרכב דהר לכיוון באר שבע, ומשם לכיוון ירוחם... שלושים-ארבעים קילומטר של מדבר למלוא האופק.

באמצע השום-מקום עוצר הרב פינקוס, "כאן תרד!" הוא אומר לאברך, שמנסה למצוא איזה אות חיים בין החולות והשימון.

"מה צריך לעשות? מהי הסגולה?" - הוא מנסה לשאול, והרב פינקוס עונה: "כעת השעה שתים-עשרה וחצי בלילה, אני אגיע בע"ה בשלוש וחצי לאסוף אותך... יש לך שלוש שעות לבכות ולצעוק... אף אחד לא שומע אותך כאן - רק הקב"ה. תבכה, תצעק ותתחנן..."

סופו של הסיפור הוא - הרים הרב שכטר את קולו לפני הבחורים - שתשעה חודשים מאוחר יותר, נולד לבני הזוג הללו בן...

כשיצאתי מן הישיבה - סיים הרב שכטר - ניגש אלי אחד הבחורים ואמר לי: "אני הוא אותו הבן..."

(ופריו מתוק)

"ובשר כי יהיה בו בעורו שחין ונרפא והיה

במקום השחין שאת לבנה" (יג יח-יט)

והנה השחין היינו מכה שהוכה אדם כשנתקל בעץ או באבן ונתחמם עורו מחמת המכה (נגעים ט א). מעתה יש לתמוה בשלמא כשעולה בגוף האדם נגע צרעת (כשלא נתקל והוכה באיזה דבר) יש בזה אות וסימן מן השמים שעליו לפשפש במעשיו על שדיבר לשון הרע, אולם מי שלקה והוכה בעץ או באבן מה סימן יש בזה, הרי כן הוא ב'טבע' העולם, שהנתקל לוקה בגופו ומתחמם בשרו עד כדי נגע צרעת.

יש שביארו שכאן גילתה לנו תורה שלא רק 'נגע' הנראה כמי שבא ללא טיבה טבעית נחשב כסימן לאדם מן השמים, אלא אף המכה שנחבל בדרך הטבע, אף היא מן השמים, שהרי אין אדם נוקף אצבעו מלמטה אלא אם כן מכריזים עליו מלמעלה (חולין ז:), נמצא שאף עצם המכה שקיבל, היא היא סימן לו מן השמים שייטיב מעשיו.

את הדבר, ועל כן מנסה הוא בכל כוחו ויכולתו למנוע מן היהודי לערוך בשמחה את סעודת המצוה, ומדוע, כדי שתהא לו סיבה מספקת לקטרג על ישראל. וזו הסיבה שמתנה אני את השתתפותי בכל שמחה של ברית מילה, בר מצוה, סיום מסכת וכדומה, בכך שבעלי השמחה יכינו עשיית המצוה סעודה ראויה לשמה.

(ברית יצחק)

"זביום השמינו ימול בשר ערלתו" (יב, ג)

אפיקורס אחד, מחוגי המתבוללים, התפאר לפני רבי יהונתן אייבשיץ, כי לא מל את בנו הנולד לו, והוסיף וטען, כי מנהג מילה הוא שריד מן התקופה האלילית, וכי הונהג לראשונה במצרים העתיקה, ומשם התפשט לעמים אחרים. אכן, נענע לו רבי יהונתן בראשו, מקרא מפורש הוא בספר בראשית "אשר יאמר לכם תעשו" (בראשית מא, נה) ואומר שם רש"י: לפי שהיה אומר להם שימולו, מכאן שהמצרים היו באמת מלים את בניהם. אך ממי למדו את המנהג הזה, מיוסף היהודי.

לא נחה דעתו של אפיקורס זה, והוסיף להתווכח שאין זה מתקבל על הדעת, וכי לשם מה השתדל יוסף להשפיע על המצרים שימולו את עצמם, איזה עניין היה לו בזה, שהמצרים יהיו דווקא נימולים? הסביר לו רבי יהונתן: מאז ומעולם היו לנו אפיקורסים מתקדמים, ששאפו להידמות לגויים ואשר סיסמת חייהם היא נהיה ככל הגויים, לכן השתדל יוסף להשפיע על המצרים שימולו עת עצמם, כי כך יהיה סיכוי שגם אפיקורסים הלהוטים להידמות לגויים ימולו את בניהם.

(הגות ליבי)

ובספר תוכחת חיים כתב: יש יהודי הדואג למעשים טובים של בניו רק פעם אחת, במצוה הראשונה, ומיד שוכח הוא את תפקידו, לכן אומרים: "כשם שנכנס לברית כן יכנס לתורה לחופה ולמעשים טובים".

"והיה בעור בשרו לנגע צרעת" (יג, ב)

אין "והיה" אלא לשון שמחה, לשמחה תחשב לו לאדם המעלה, שעוונותיו עושים בו רושם, והטומאה נדחית החוצה מפני הקדושה, כי הנגעים הם מזבח כפרה לאדם, ועליו לשמוח שעוונותיו מתמרקים ע"י יסורים בעולם הזה, ולא יבוש ולא יכלם לעולם הבא.

"וראה הכהן את הנגע... וראהו הכהן" (יג, ג)

יש כאן רמז, שכאשר בודקים את האדם, אסור לראות את חסרונותיו בלבד, את מקום נגעו, אלא צריך לראותו בשלמותו, עם מעלותיו. זהו שנאמר: "וראה הכהן את הנגע" ואחר-כך "וראהו הכהן" - שיראה את כולו.

(עיטורי תורה)

"ובשר כי יהיה בו בעורו שחין ונרפא" (יג, יח)

ליקוטים וסיפורים נפלאים - תזריע

מכירו, ותכנן לפוגשו בבית בטרם יסע הלה אל לשכתו בממשלה. הוא מסר לשומר הבית פתק להודיע מיהו הרוצה להתקבל. השומר חזר והודיע, כי האדון עסוק ואין לו פנאי לראות את פניו. - האם אמרת מי אני? שאל העו"ד בתימהון. - כן וכן. השתומם העו"ד: האם אותי לא ירצה האדון לקבל, היתכן, הוא דחף שקל כסף לשומר שישוב ויברר מה העניינים. אך הלה בשלו: לאדון אין זמן. רק זאת אני מצדי איעץ לך, אחרי הצהריים בשונו מהלשכה, אכנס שוב להזכיר את ביקוריך. העו"ד הסכים וחזר בצהריים, ושוב חזרה תשובת השומר: האדון מסרב לקבל. הוא חוזר נדכה ושחוח לבית מלוננו תפוס בשרעפיו: מה קרה לאדון זה, ידידי מכבר?... אך בידעו כי בלי עזרתו, לא יוכל משפטו להסתיים בכי טוב, אמר בלבו להשפיל עצמו לפניו, לבוא למחרת ולהמתין עד שיצא האדון מביתו, אולי יחוס, אולי ירחם. הוא עשה כן, וכצאת האדון מביתו, הסיר את כובעו מעליו ובקול תחנונים קרא: הוד מעלתו, שלום! אך הלה הסיט את עיניו ולא הגיב מאומה, עשה עצמו כאינו שומע, ישב על המרכבה שהמתינה לו ליד ביתו, ויסע. הוא בא במבוכה, ידיו מפנה עורף אליו ומתנכר לו, ומה יעשה עתה ואל מי יפנה בצר לו? לעזוב את פטרבורג בידיים ריקות לא יכול, כי הנה זמן המשפט קרב ובא, ומי יודע כמה זמן עלול הוא לשבת בבית הסוהר, לא היתה לו איפוא שום ברירה, אלא לעשות את הנסיון האחרון, להשפיל עצמו לעפר, ובשוב האדון כעבור כמה שעות מלשכתו, יפול לרגליו בבכיות כי יחוס וירחם עליו. המתין לו, ובשובו מלשכתו נפל לרגליו בדמעות חמות ובתחנונים שיקבלהו לביתו, כי צרה ממשמשת ובא עליו. כאן פתח האדון את פיו וגילה לו את סוד ריחוקו: "אם אתה העזת לסגור את הדלת בפני רבינו רבי נחום מהורדנא, ראוי אתה שישגרו גם בפניך את הדלת". עורך הדין ניסה להצטדק, אך הלה שישע את דבריו, ובטון פסקני אמר לו: לא אשמע ממך כל הצטדקות, אחת תוכל לעשות וארשה לך שתראה את פתח בית, שוב וסע חזרה להורדנא ובקש מרבי נחום רחמים כי יסלח לך בעד העלבון שהעלבת אותו, ולא אאמין לך עד שהוא עצמו יכתוב לך בפתק, כי סלח לפשעך. בלי הפתק אין לך מה לחזור אלי, הדלת לא תיפתח לפניך. אותם דברים שהשתמשת בסילוק רבי נחום "אין לי זמן אליך" - אותם אפעיל כנגדך.

אבל וחפוי ראש כהמן בשעתו, עזב העו"ד את פטרבורג, ונסע למרחקים עד הורדנא דליטא, כדי להשיג את הפתק המבוקש. רבי נחום, עמוד החסד והחמלה, קיבלו בסבר פנים יפות, ומיד כששמע את מבוקשו, סלח לו בלב שלם ונפש חפצה, ישב וכתב לו פתקה אשר בה ציין: "מעולם לא מצאתי את עצמי נעלב ונפגע, וכי לא לקחתי את המקרה ללבי". עתה כשהפתק בידו נחפו העו"ד שנית לפטרבורג ומיד נפתחו לפניו הדלתות כמאז ומקדם, הלה הטיב להשתדל עבורו ב"חלונות הגבוהים" עד שיצא זכאי בדינו. (תולדות מנחם)

"בדד ישב מחוץ למחנה מושבו" (יג, מז)

מסופר בספר 'המשגיח' על רבי מאיר חדש. בעודו צעיר לימים בהגיעו לגיל הגיוס לצבא בחוץ לארץ, ניסה לחמוק מכך בכל דרך, אבל באחד הימים נתפס על ידי חיילי המשמר ברחובות מינסק. "היכן תעודת הזהות שלך?" זעק עליו המפקד. הבחור ניסה להתחמק בטענה שאין עליו. אולם הוצמד עליו שוטר שתפקידו היה להתלוות אליו לפאריץ, עירת הולדתו, ולהביא את כל המסמכים. השוטר התלווה אליו, בכל אשר ילך כשומר ראש צמוד, ולר' מאיר לא נותרה כל ברירה - הוא שב כעבור זמן קצר למינסק, כשבידו תעודת זהויה שלו בה כתוב גילו, ובשל כך הוא חייב להתגייס. הנער הונח במעצר, עד ליציאה ראשונה של המגויסים החדשים. מיד בכניסתו לבית המעצר הבחין, כי הוא נמצא עם קבוצת צוענים. ברגע הראשון הוא נרתע מפניהם, לא הייתה זו חברה נעימה ביותר. ובכל זאת - כך סיפר לימים - כאשר למחרת נלקחו הצוענים מן המקום, והוא נותר לבדו, העמיקה בו תחושה של בדידות וחברתם הייתה חסרה לו... "למדתי" - סיים - "עד כמה זקוק האדם לחברה! בלי ברירה, גם חברתם של צוענים נחשבת עבורו לחברה!"

"בדד ישב מחוץ למחנה מושבו" (יג, מז)

בדד ישב - אמרו רבותינו: מה נשתנה [המצורע] משאר טמאים לישיב בדד, הואיל והוא הבדיל בלשון הרע בין איש לאשתו ובין איש לרעהו, אף הוא יבדל". (רש"י)

מקרה שבו סיבב ה' הנהגה של מידה כנגד מידה, והרחיק אדם מחברת ידידיו ועוזריו כעונש על שהוא עצמו נהג באופן דומה, אירע לרבי נחום מהורדנא.

רבי נחום היה אפוטרופוס של כל העניים ושבורי הלב שבעירו והיה מספק את צרכיהם. מידי פעם היה הולך בעצמו, פוקד את בתי המלון שבעיר ומתרים את האורחים, כשם שהתרים את התושבים לענייני הצדקה.

פעם אחת דפק בדלת אחד החדרים שבמלון. באותו חדר ישב עורך דין מבני העיר והמתיק שיחה עם יהודי בעל משרה ממשלתית גבוהה מפטרבורג. כשפתח עורך הדין את הדלת, וראה את ר' נחום ניצב והבין את מטרת בואו, פנה אליו בזעם: אין לי זמן אליך, לך לשלום... אולם רבי נחום אינו מסתלק, והמשיך לדבר ברכות: יותר מנדבה לעניי העיר לא אבקש ממך, אולם עורך הדין בזעמו טרק אחריו את הדלת. הדבר נודע בעיר, כי פאר העיר והדרה נפגע מעו"ד פלוני. הכל קצפו וזעמו עליו, איך יעז איש מזרע היהודים למלא קלון את פני האיש אשר כל העם יכבד ויקדש, אך ר' נחום לא תבע את עלבונו ולא דיבר עם איש על כך, וכעבור זמן נשכח הכל.

לאותו עורך דין היה משפט קשה, אשר כל הסימנים הראו שהוא יצא חייב בדינו, עצה אחת היתה לו, לפנות אל ידידו הפקיד הגבוה מעיר המלוכה פטרבורג, ולבקש ממנו שישתדל עבורו לחלצו מהצרה.

הוא לא היסס הרבה ונסע פטרבורגה. בבואו סר אל ביתו של

סיפור נפלא ברית מילה

"וביום השמיני ימול" ... (יב, ג)

לאחר הצגת כתב-האישום התייצב נציג הסנגוריה מטעם המדינה להציג את טענות-הנגד. אלה נשמעו חיוורות ודלות לעומת האשמות התביעה. גם נאום הסיכום של התובע עלה עשרת מונים על זה של ההגנה. התובע ניסח את דבריו בארסיות רבה. לבסוף דרש מבית-המשפט במפגיע "להטיל על ראש הפושע עונש הולם ומרתיע - עונש מוות". עם סיום דברי התובע השתררה בבית-המשפט אווירה קשה. ההמונים שגדשו את המקום הריעו לתובע והפגינו בכך את ציפיהם הברורה מהשופט להיענות לדרישת התביעה. יהודי אילינקה והסביבה, שהיו מיעוט בקהל, חשו אבודים. הם חששו מהאווירה סביבם שהתלהטה מרגע לרגע. בעיקר חרדו לגורלו של ר' זלמן, שעתה נראה כי רק נס גלוי יכול להצילו מעמוד התלייה. התובע התיישב על מקומו מלא סיפוק. כמו לשאר היושבים באולם היה ברור לו שפסק-הדין נחרץ עוד בטרם פצה השופט את פיו. הדרך שהציג את טענות התביעה כמעט לא הותירה לשופט ברירה. עוד אדם באולם שחש שביעות-רצון רבה היה חוקר המשטרה שחקר לראשונה את מושל הכפר והכין את החומר שעליו התבססה התביעה. זמן רב ציפה לקידום בסולם הדרגות במשטרה ולא זכה לכך. כעת - היה משוכנע - יזכה סוף-סוף במעמד הראוי לו. השופט פנה אל ר' זלמן ושאלו אם יש לו מה להוסיף בטרם יוכרז גזר- הדין. חיוור ותשוש קם ר' זלמן על רגליו ואמר: "כבוד השופט, כבר כמעט שלושים שנה אני מל תינוקות, ותמיד האמנתי שאני עושה את הדבר הנכון. לא ידעתי שאני מזיק עד כדי כך לתינוקות. ובאמת, מעולם לא ראיתי בין התינוקות שמלתי מי שנפגע מכך פיזית או נפשית". ר' זלמן היה נרגש. הוא עצר את שטף דבריו ונשם עמוקות. לאחר מכן המשיך: "הנה, אפילו כאן באולם יושבים אנשים שמלתי לפני עשרים שנה ויותר. ביניהם כבוד התובע המחוזי וחוקר המשטרה מאילינקה. והנה הם לפנינו בריאים ושלמים וממלאים את תפקידיהם בכישרון רב, כפי שהכול רואים. את שניהם מלתי כמו-ידיי כשהיו בני שמונה ימים ואיני חושב שפגעתי בשכלם. האם מי מהם או מהקהל מבקש לערער על עובדה זו?" השתק ר' זלמן והתיישב. דבריו של ר' זלמן גרמו הלם מוחלט באולם. פניהם של התובע ושל החוקר חפנו. בתוך רגעים השתנתה האווירה באולם מן הקצה אל הקצה. גם השופט חש כי גילוי המפתיע של ר' זלמן והאופן הפשוט שבו הציגו שמטו לחלוטין את הקרקע מתחת לרגלי התביעה. ר' זלמן שולח חופשי לביתו.

באישון לילה נקש מושל הכפר אילינקה, השוכן בקרבת העיר וורוניז' שברוסיה, על דלת ביתו של ר' זלמן ליברמן. ר' זלמן נשלח לשם על-ידי האדמו"ר הרש"ב (רבי שלום-דובער) מליובאוויטש כדי לסייע ליהודי הכפר וסביבתו לשמור על יהדותם. ר' זלמן דאג לתפילות במניין, למצות בפסח, לשחיטה כשרה וגם לבריתות-מילה בשעת הצורך. הוא היה המפוח שליבה את הגחלת היהודית לבל תדעך. "בן-זקונים נולד לנו לפני שבוע", אמר המושל לר' זלמן. "בוא מחר לביתנו למול אותנו. אבי יהיה בבית ויסייע לך בכל הדרוש. אני אסע הרחק מכאן כדי שלא אואשם בשיתוף-פעולה איתך. ברור?" ר' זלמן הנהן בהבנה והמושל נבלע באפלת הלילה. למחרת היום, שעה קלה לפני שקיעת החמה, הופיע ר' זלמן בבית המושל ומל את הרך הנולד. כשירדה החשכה חמק בלאט לביתו. לא חלפו ימים רבים ודבר הברית שנערכה לבן המושל דלף ונדע ברבים. המושל נדחק לפינה והאשים את אביו הקשיש ואת ר' זלמן המוהל בקשירת קשר מאחורי גבו, למול את בנו שלא לרצונו. זו הייתה גם הגרסה שמסר לחוקר המשטרה. הסיפור צבר תאוצה ונהפך לפרשה ציבורית שהכול עסקו בה. הסב הקשיש הוכרז מיד כבלתי-כשיר לעמוד לדין וכל העניין התמקד בפושע האמיתי, הלוא הוא המוהל. לקראת מועד המשפט נשלח ממוסקבה שופט מיוחד כדי לנהלו. היו לו למשפט את כל הסממנים של משפט-ראווה, נאשם יהודי, תהודה ציבורית, ושופט מיוחד. במקרה כזה, ידעו הכול, סיכוייו של ר' זלמן לצאת מהסיפור בשלום קלושים ביותר. בבוקר המשפט גדש קהל רב את אולם בית-המשפט בוורוניז'. בין הבאים היו גם יהודי אילינקה, שחרדו לגורלו של ר' זלמן. הנאשם עצמו הונס לאולם בית-המשפט כבול בידי וברגליו, כפושע מסוכן. התביעה האשימה את ר' זלמן בשלוש האשמות שכל אחת מהן קשה מקודמתה. הראשונה, עבירה על חוק המדינה בדבר חופש שמירת הדת - "בביצוע הברית כפה הנאשם על התינוק פולחן יהודי דתי בלא ששאלו וקיבל את הסכמתו". ההאשמה השנייה הייתה, גרימת נכות פיזית ונפשית לתינוק, לכל ימי חייו - התביעה הצטיידה בחוות-דעת רפואית הקובעת שברית- מילה עלולה להסב לתינוק נזק מוחי המגיע עד כדי פיגור שכלי ופגיעה נפשית לכל החיים. ההאשמה השלישית הייתה החמורה מכולן - התביעה טענה כי הוצאת דם מגופו הזעיר של תינוק עלולה לדרדר את מצבו עד מוות, ועל-כן ביקשה לראות בביצוע הברית ניסיון לרצח.